

Rapport dil president communal	1 - 2
Activitad politica	3
Departament presidial, administraziun, segirtad publica, finanzas, taglias	4 - 10
Departament educaziun	11 - 13
Departament cultura	14 - 16
Departament traffic, ovras publicas, ambient	17
Departament fatgs da baghegiar	18
Departament agricultura	19
Departament forestalesses	20 - 22
Departament turissem, svilup d'economia	23
Engraziament e proposta	24
Funcziunaris	25
Collaboraturs	26-27
Quen annual e rapports da revisiun	annexa tier il rapport annual, document separau

FOTOGRAFIAS

- Mattias Nutt
- Fundaziun da cultura Lumnezia
- Scola Lumnezia
- Schefs dils departaments communal

IMPRESSUM

Contribuziuns dils departaments communal: Il mintgamai schef dil departament
Contribuziuns generalas: Administraziun communal

Editura Vischnaunca Lumnezia
7144 Vella

Layout e squetsch Vischnaunca Lumnezia
7144 Vella

PLAID INTRODUCTIV

Biala Lumnezia

Jeu beneventel Vus cordialmein tier il rapport annual 2024. Ei legra mei zun fetg da dar a Vus in'investa dil curriu e passau, dils impurtonts svilups, projects e dallas sfidas el decuors digl onn vargau.

Il 2024 ei staus in onn da grond engaschament, d'ina ferma collaboraziun e perspectiva. Nossa vischnaunca ha buca mo registrau progress en l'infrastructura, en la formaziun ed en il svilup persistent, mobein era consolidau vinavon il ferm sentiment da cuminonza che renda aschia spezialmain attent a nossa biala Lumnezia.

Il rapport annual duei porscher trasparenza, possibilitar investas che documentescha las decisiuns centralas, ils progress e las sfidas che han influenzau la vischnaunca egl onn vargau. El medem mument duei il rapport era esser in segn d'appreziaziun per las firmamiras communablaimein contonschidas.

Sper las lavurs administrativas, vid l'infrastructura e la preschientscha publica ein era puncts strategics stai el center per il svilup vegnent da nossa vischnaunca.

Leutier saudan per exempel investiziuns en scolas e tgira d'affons, projects per il svilup dil liug sco era diversas purschidas culturalas e socialas ch'enriheschan la veta communabla.

Il rapport annual ei buca mo sco retrospectiva, mobein era l'orientaziun per ils onns vegnents e duess dar in'egliada transparenta ella lavur dalla vischnaunca.

In eveniment tut special

Ils 08 da settember 2024 ha Maria Catrina Solèr-Caminada astgau festivar siu 100avel anniversari. El num dalla vischnaunca giavischel jeu a Maria Catrina vinavon buna sanadad e plascher vid las caussas dil mintgadi e tut mo il bien. Jeu engraziel cordialmein alla famiglia che hael astgau esser ina part dalla fiasta e saviu far in viva culla giubilara.

Nus mirein anavos

Suandontas elecziuns e midadas ha ei dau tier il personal communal.

- Anina Camenisch (collaboratura administraziun 100%)
- Robert Lang (selvicultur revier forestal 80%)
- Fernando e Sandra Lemos (pedels da scola Vella 130%)
- Jorge Taboada (pedel da scola Cuschnaus 80% e per lavurs menaschi tecnic 20%)

- Esija Albin-Mustafic (pedela casa da scola Uors pensum en uras)
- Ladina Collenberg (pedela Sentupada Lumnezia pensum en uras)
- Corina Cavegn (pedela Sentupada Lumnezia pensum en uras)

Suandont entginas fatschentas ch'ein vegnidas discussiunadas e deliberadas dalla suprastanza communal.

- Surdada dallas lavurs d'inschignier per la tiarza part dalla sanaziun via cantunala el vischinadi da Lumbrein
- Diversas damondas da baghegiar
- Approbau il program da lavur 2024 pigl uffeci forestal
- Cumpra d'in auto serrau per il menaschi tecnic
- Surdau lavurs da planisaziun sanaziun scaldament casa da scola el vischinadi da Lumbrein
- Deliberau credit e surdau incarica remplazzament portas dalla tribuna halla plurivalenta ella casa da scola a Vella
- Reorganisaziun dil menaschi tecnic communal
- Approbau il project sanaziun dalla via communal Mulin a Vella
- Approbau il project sanaziun dalla via cantunala tras Lumbrein, cumpart vischnaunca Lumnezia
- Approbau il project sanaziun dalla via d'uau Ritta a Tersnaus
- Approbau il project collectiv SIE sanaziun via d'uau Seglias
- Surdau lavurs per tagls da lenna Uau da Fieus a Cumbel
- Approbau il rendaquen final sanaziun via d'uau Punt Tgiern a Vrin
- Surdau lavurs da planisaziun sanaziun via da meglieraziun Vanescha a Vrin
- Surdau lavurs da manteniment vias da meglieraziun els vischinadis da Cumbel e Lumbrein
- Discussiunau variantas da realisaziun per la lavur sociala en scola e la promoziun prematura
- Revisiun dallas taxas el reglament per diever da stabiliments communs
- Sanaziun Sentupada a Vignogn
- Cunvegna da prestaziun denter l'Uniun Cumbiniala e la vischnaunca Lumnezia
- Remplazzau l'illuminaziun publica sin LED els vischinadis da Morissen, Lumbrein e Vrin
- Adattau ils reglaments per ils santeris da Cumbel, Lumbrein, Morissen, Camuns, Peiden, Surcasti, Tersnaus e Vrin
- Approbau il project sanaziun dalla Via Dado Vitg a Degen
- Approbau il program d'investiziuns 2024 dalla Societad Ovra electrica Lumbrein
- Approbau la revisiun parziala dall'ordinaziun per il diever dallas vias d'alp, da fons e d'uau cun vehichels a motor per la vischnaunca Lumnezia
- Priu enconuschientscha dil maletg empalont per la politica per affons, giuvenils e famiglias
- Sanaziun colligaziuns provediment d'aua Craps a Vrin
- Fermada da posta Mons a Vrin
- Sanaziun via da meglieraziun Via Sogn Gudegn – Chischagl
- Concediu credit supplementar sanaziun via d'uau Zuord
- Surdau lavurs pigl indrez fotovoltaic Alp S. Carli a Morissen
- Sanaziun via da meglieraziun Vanescha a Vrin
- Sanaziun punt santeri a Lumbrein
- Sanaziun provediment d'aua en connex cun la sanaziun dalla via cantunala tras Camuns

- Sanaziun plaz da sport dado casa da scola a Vrin
- Approbau la cunvegna da planisaziun denter la vischnaunca Lumnezia e la societad d'interess valorisaziun dil parcadi Zignaus a Vella
- Deliberau il credit per il manteniment dalla via d'alp e per il project da protecziun dall'aua Alp Ramosa a Vrin
- Cumpra d'in program per l'inventarisaziun dil provediment d'aua
- Elecziun commember dalla cumissiun per la lavur da giuventetgna Lumnezia

La suprastonza communal ei seradunada per 23 sedutas ed in gi da strategia.

Igl onn 2025 spetga nus vinavon plein incaricas, seigi quei el sector dil svilup economic, el sector dalla sanadad, el sector dil provediment d'energia, dil provediment d'aua, tier la revisiun dalla planisaziun, tier la realisaziun dils projects preventivai, e.d.v. Nus vegnin a s'engaschar cun tut nossas forzas per dar damogn a quellas incaricas e per saver render nossa vischnaunca vinavon attractiva per tut las generaziuns e per il ferm sentiment da cuminonza. Ei pretenda persuerter igl engaschi dad in e scadin.

In cordial engraziament admettel als suprastonts partents Curdin Capeder, Primus Cavegn, Nathan Solèr, Remo Derungs ed Elisabeth Lorez per lur grondiusa lavur prestada en favur dalla Vischnaunca Lumnezia.

Jeu engraziel a Vus caras convischinas e cars convischins pil sustegn ch'ieu sco era la suprastonza han astgau guder durant igl onn vargau. Engraziar less jeu era als commembers da suprastonza che s'engaschan cun grond anim pil beinstar da nossa vischnaunca. In special engraziament admettel a tut nos collaboraturs e collaboraturas per lur grondiusa lavur prestada.

*Daniel Solèr,
president communal*

Cumbel

VOTAZIUNS E RADUNONZAS

Votaziuns all'urna

03/03/2024 (communal), participaziun da votar 45%

- Refusar renovaziun concessiuns vertentas atras Ovras Zervreila SA e incaricar la suprastanza communal Lumnezia: 507 gie / 198 na

03/03/2024 (communal), participaziun da votar 40%

- Approbaziun revisiun dallas statutas Lumnezia: 532 gie / 93 na

03/03/2024 (federal) participaziun da votar 53%

- Iniziativa per ina 13avla renta dall'AVS 341 gie / 564 na

03/03/2024 (federal), participaziun da votar 52%

- Iniziativa per in provedimetn da vegliadetgna segir e durabel 225 gie / 668 na

09/06/2024 (federal), participaziun da votar 34.5%

- Iniziativa per descargar las premias 169 gie / 421 na

09/06/2024 (federal), participaziun da votar 34.4%

- Iniziativa per frenar ils cuosts 202 gie / 385 na

09/06/2024 (federal), participaziun da votar 34.2%

- Iniziativa per la libertad e l'integritad corporala 138 gie / 443 na

09/06/2024 (federal), participaziun da votar 34.4%

- Lescha federala davart in provediment d'electricitad segir cun energias regenerablas 386 gie / 205 na

22/09/2024 (federal), participaziun da votar 47.18%

- Iniziativa dalla biodiversitad 174 gie / 639 na

22/09/2024 (federal), participaziun da votar 44.24%

- Reforma dil provediment professiunal 310 gie / 433 na

22/09/2024 (cantunal), participaziun da votar 40.61%

- Niev center d'instrucziun dalla protecziun civila Meiersboda, Churwalden Grischun: 466 gie / 206 na

24/11/2024 (federal), participaziun da votar 32.5%

- Pass da cumplettaziun 2023 dallas vias naziunalas 253 gie / 298 na

24/11/2024 (federal), participaziun da votar 31.5%

- Dretg da locaziun: sutlocaziun 301 gie / 218 na

24/11/2024 (federal), participaziun da votar 31.7%

- Dretg da locaziun: disdetga pervia d'in agen basegn 310 gie / 211 na

24/11/2024 (federal), participaziun da votar 31.8%

- Midada dalla Lescha federala davart l'assicuranza da malsaus 258 gie / 276 na

Radunonzas communalas

Vischinas e vischins ein vegni envidai a quater radunonzas communalas. En quellas ei vegniu decidu davart il pei da taglia da 90% dalla taglia cantunala ed approbau il quen e preventiv communal.

Ils suandonts rendaquens ein vegni approbai:

- Sanaziun dalla Punt Tgiern, Vrin
- Sanaziun casa da scola Sutvitg, Vella
- Passapei e fermada da posta Valgronda, Cumbel
- Sanaziun dalla via Vitg Su, Morissen
- Sanaziun via da quartier Davos Munts Dado su e sut, Degen
- Parcadi, tualetta e suosta Parvalsauns, Vrin
- Ruta dad ir cun velo «Nino Schurter Biketrail», Suraua
- Sanaziun dil scaldament ella casa da scola, Vrin

La radunonza communal ha concedu credits per projects:

- CHF 520'000 Sanaziun dalla via communal Mulin, Vella
- CHF 1'560'000 Sanaziun dalla via cantunala tras Lumbrein
- CHF 700'000 Project collectiv SIE, sanaziun via d'uual Seglias, Suraua
- CHF 285'000 Sanaziun dalla via communal Dado Vitg, Degen
- CHF 990'000 Sanaziun dalla via da meglieraziun Sogn Gudegn – Chischagl, Vignogn - Degen
- CHF 390'000 Sanaziun via d'uual Zuord
- CHF 630'000 Sanaziun dalla Sentupada, Vignogn
- CHF 130'000 Project collectiv SIE, sanaziun via d'uual Seglias, Suraua
- CHF 218'000 Cumpra d'in vehichel communal per la rumida da neiv

La radunonza communal ha plinavon

- approbau las naturalisaziuns da Manuel Eicher ed affons Anuk e Nevin Eicher, Ruth Elisabeth Artho, Melanie Lemos e Christian Meienberger
- approbau il rapport e quen annual 2023
- approbau il preventiv dil quen annual 2025
- fixau il pei da taglia 2025
- reelegiu Gian Peider Casanova, Vella ed Alexa Cavegn, Vella ella cumissiun da baghegiar per la perioda d'uffeci 2025-2028

Allas radunonzas communalas dil 2024 han intragliauter 54 personas priu part.

Eleccziuns communalas settember 2024

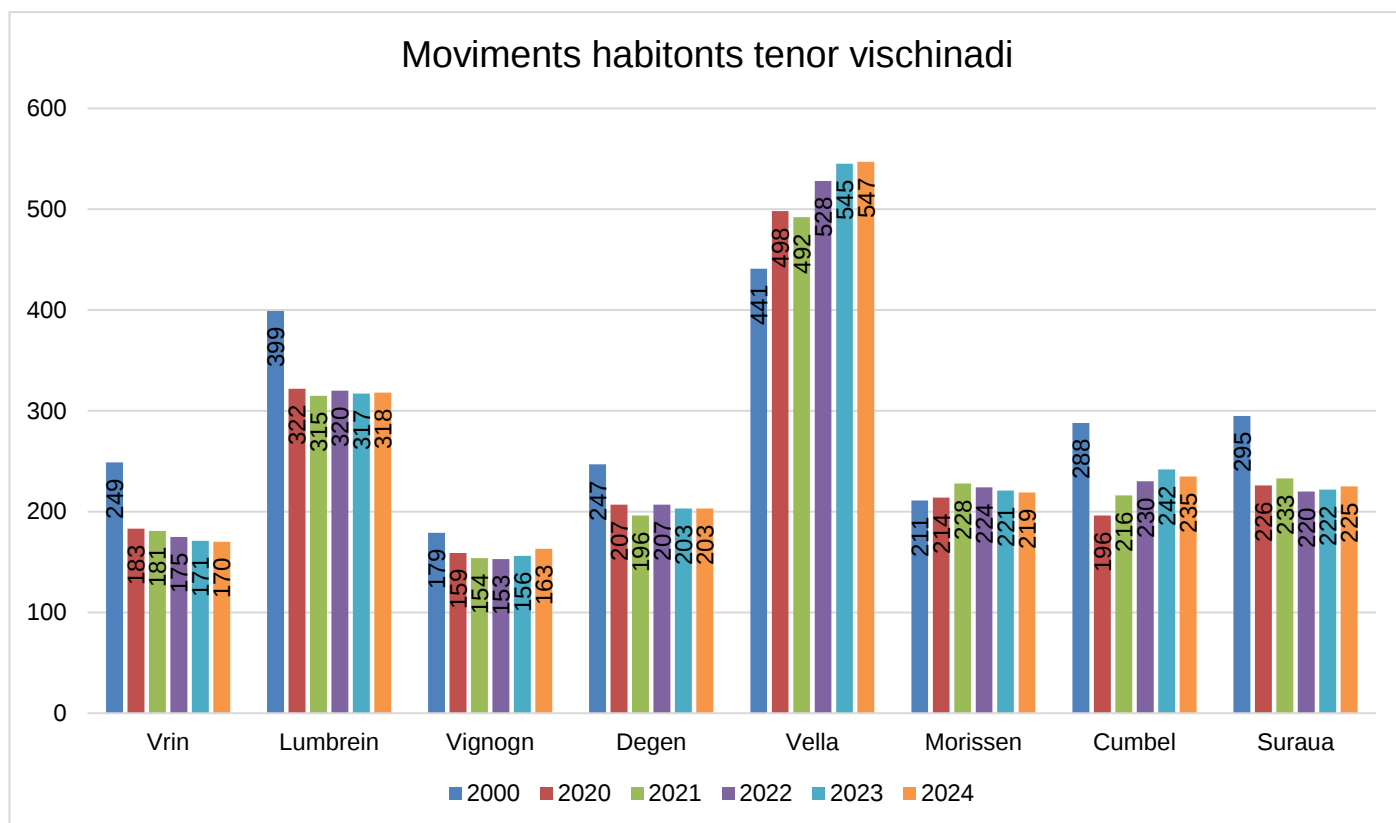
Suprastanza communal per la perioda d'uffeci 2025-2028

- Daniel Solèr, Martin Sgier, Daniel Blumenthal, Erwin Capeder e Gian Caduff

Cussegl da scola

- Gian Reto Derungs, Marianne Derungs-Loretz, Nina Capaul, Remo Caminada

STATISTICAS DALLA CONTROLLA DA HABITONTS

Cumbel e Morissen

Naschientschas 2024

03-01-2024	Vincenz Liano, Vella	29-05-2024	Derungs Ennio, Vignogn
24-01-2024	Cabalzar Mirco, Lumbrein	30-05-2024	Derungs Leano, Surcasti
13-02-2024	Derungs Gino, Morissen	25-06-2024	Blumenthal Luisa, Morissen
26-02-2024	Capaul Melina, Lumbrein	10-07-2024	Sgier Alina, Vella
07-03-2024	Arpagaus Nico, Cumbel	23-09-2024	Capaul Levin, Morissen
25-03-2024	van der Bas Milou, Vignogn	14-10-2024	Cadonau Alina Naira, Cumbel
06-04-2024	Deplazes Lenny Dean, Lumbrein	18-10-2024	Sgier Dumeni, Cumbel
17-05-2024	Collenberg Linard, Morissen	05-12-2024	Arpagaus Mailo, Cumbel

Senioras e seniors dad 85 onns e dapli per 31-12-2024

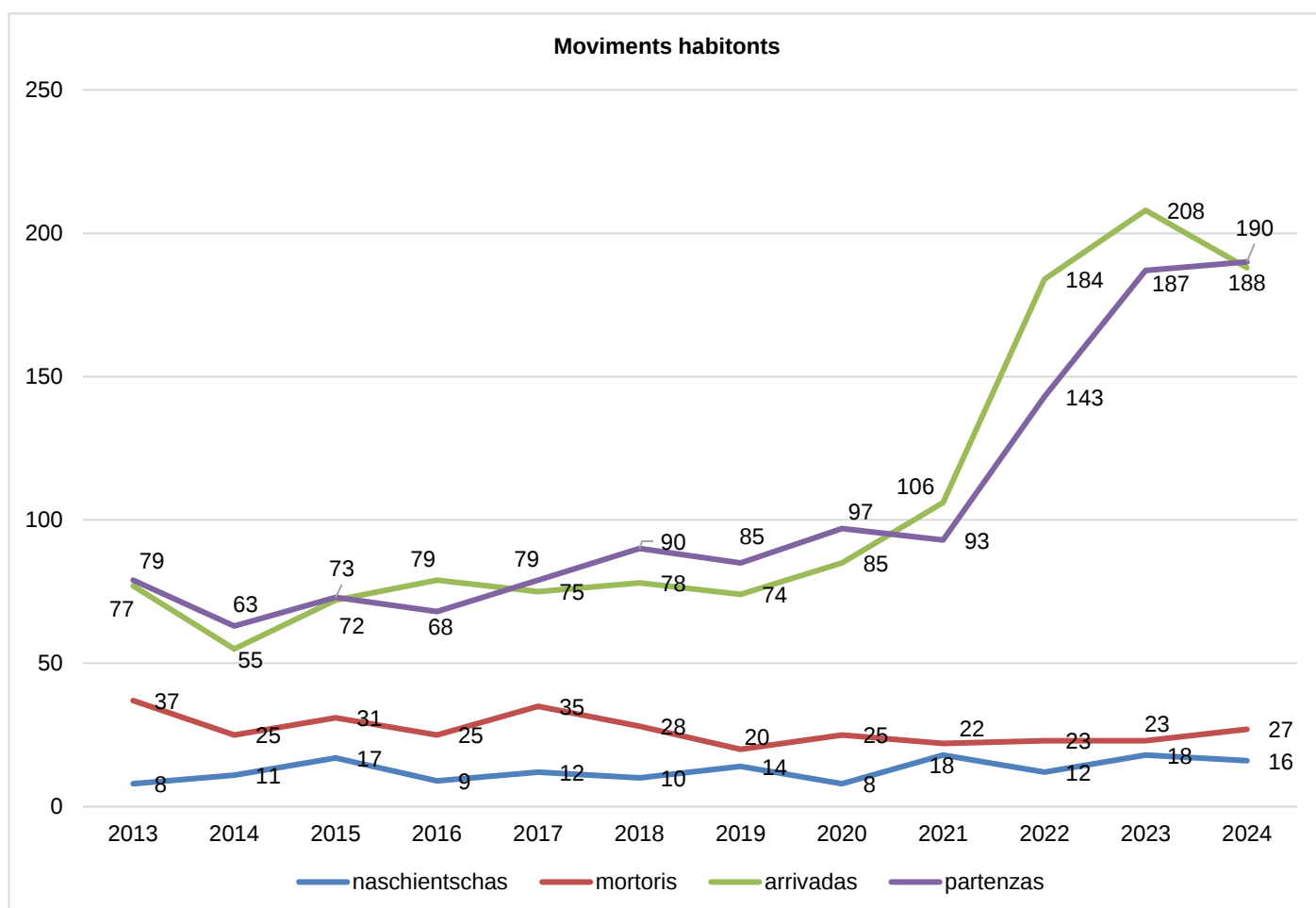
08-09-1924	Solèr-Caminada Maria Catrina, Vella	19-01-1936	Pelican Ursula, Vrin
01-01-1927	Mont Maria Antonia, Vella	20-01-1936	Casanova-Arpagaus Maria Bernardetta, Vignogn
13-02-1927	Arpagaus-Tönz Ida Katharina, Vella	17-02-1936	Steinmann Ruth Johanna Katharina, Peiden
19-08-1927	Caduff-Elvedi Albert Anton, Cumbel	29-02-1936	Cabalzar Josef Andreas, Degen
16-03-1929	Cabalzar-Capaul Josefa Fidelia, Vella	09-03-1936	Lerchi-Derungs Julia Giusepa, Vella
18-03-1929	Schmidt Rosina Viktoria, Degen	21-04-1936	Capaul-Capaul Vendelin, Lumbrein
20-03-1929	Casanova-Derungs Josefa Catrina, Vella	15-05-1936	Siegenthaler-Casanova Fernand, Vella
14-05-1929	Degiori Pia, Vella	29-05-1936	Casanova-Arpagaus Johann Georg, Vignogn
19-05-1929	Vieli-Candinas Maria Imelda, Cumbel	15-06-1936	Brand-Hugelshofer Fritz, Vella
05-09-1929	Solèr-Pelican Johann, Vrin	03-08-1936	Pelican-Solèr Margaritha, Vella
18-01-1930	Campeol-Ducatel Andrée Laetitia Octavie, Peiden	24-08-1936	Gartmann-Casanova Anna Margaritha, Vignogn
17-02-1930	Capaul Maria Clara, Vella	09-10-1936	Pelican-Casaulta Theresia, Lumbrein
12-11-1930	Lombris-Casanova Philippina, Vella	11-10-1936	Hossmann-Decurtins Jacob, Cumbel
23-11-1930	Derungs-Job Katharina, Vignogn	01-01-1937	Andreoli-Derungs Josef Anton, Vignogn
31-01-1931	Capaul-Capaul Maria Marcella, Lumbrein	01-02-1937	Casanova Lorenz Vinzenz, Vignogn
12-03-1931	Solèr-Pelican Genoveva, Vrin	13-03-1937	Caduff-Camiu Imelda Josefina, Cumbel
18-05-1931	Projer-Lombris Maria Vinzenza, Vella	19-03-1937	Casanova-Caminada Gabriel, Vella
25-05-1931	Pelican-Caminada Maria, Vrin	19-03-1937	Lombris-Lechmann Pius Josef, Vella
21-07-1931	Capaul-Cabalzar Margretha, Degen	14-04-1937	Louman Hendrik Willem, Cumbel
11-10-1931	Gross Paul, Uors	30-05-1937	Caduff-Caviezel Augustin, Morissen
06-01-1932	Solèr-Derungs Otto, Vella	04-07-1937	Casanova-Derungs Silvio Anton, Vignogn
22-01-1932	Caminada-Casanova Rest Gieri, Vella	07-07-1937	Caduff Margretha, Vattiz
31-01-1932	Projer-Lombris Johann Casper, Vella	08-07-1937	Casaulta-Sgier Anselm Giusep, Lumbrein
17-07-1932	Caminada-Caviezel Marie, Vrin	08-07-1937	Caminada Tiburzia, Vrin
03-10-1932	Derungs Barla, Camuns	27-07-1937	Casanova-Arpagaus Ursulina, Vella
22-10-1932	Arpagaus Maria, Uors	07-09-1937	Casanova-Blumenthal Christian Joseph, Vignogn
29-10-1932	Weishaupt-Caduff Alois, Degen	07-11-1937	Alig-Caminada Ida, Vella
08-01-1933	Solèr-Derungs Maria Josefa, Camuns	08-11-1937	Caminada-Caviezel Franzina, Vrin
07-03-1933	Caviezel-Reinhard Johann Anton, Vrin	17-11-1937	Sgier-Camenisch Ursula Antonia, Vella
22-09-1933	Arquisch-Casanova Silvia, Vella	23-01-1938	Caminada-Caviezel Bernardetta, Vrin
23-04-1934	Capaul-Caminada Ursulina, Lumbrein	05-02-1938	Fasser Gertrud, Vella
26-04-1934	Casanova-Gartmann Alois, Lumbrein	21-02-1938	Sauter-Riesen Margrit, Lumbrein
19-05-1934	Caduff-Elvedi Josefa Anastasia, Cumbel	05-05-1938	Capaul-Capaul Glieci Anton, Lumbrein
20-05-1934	Blumenthal Maria Angelina, Vella	22-06-1938	Casanova-Casanova Anna Dorathea, Vignogn
19-09-1934	Derungs Margretha, Camuns	18-07-1938	Lombris-Casanova Johann Fidel, Vella
29-10-1934	Capaul-Caminada Ursula, Lumbrein	05-09-1938	Demont Angelina Marcella, Vella
11-11-1934	Elvedi-Caduff Martina, Vella	30-10-1938	Cavegn-Caminada Alois, Vella
15-02-1935	Casanova-Brüllhardt Josef, Vignogn	01-11-1938	Caviezel Johann Joseph, Vrin
30-05-1935	Tanno-Blumenthal Silvia, Vella	19-12-1938	Casanova Maria Theresa, Vignogn
19-06-1935	Derungs-Blumenthal Alois, Vella	15-01-1939	Caviezel-Caminada Christian Anton, Vrin
04-08-1935	Caviezel-Solèr Sep Fidel, Vrin	26-01-1939	Capaul-Duff Anna Margaritha, Lumbrein
20-08-1935	Derungs Adolf, Morissen	29-03-1939	Montalta Margaritha Giusepa, Vella
13-09-1935	Blumenthal Elisabeth, Vella	16-06-1939	Nelson-Caminada Maria Hedwig, Vrin
27-09-1935	Caminada-Casanova Thomas, Lumbrein	09-08-1939	Kessler Alfred, Cumbel
14-11-1935	Caviezel-Caminada Turthè, Vrin	10-12-1939	Casanova-Capaul Gion Risch, Lumbrein
09-12-1935	Demont-Derungs Rest Cundrau Giusep, Vella	16-12-1939	Derungs-Caduff Pius, Surcasti
13-12-1935	Caminada-Beer Helen, Lumbrein		

Nos defuncts 2024

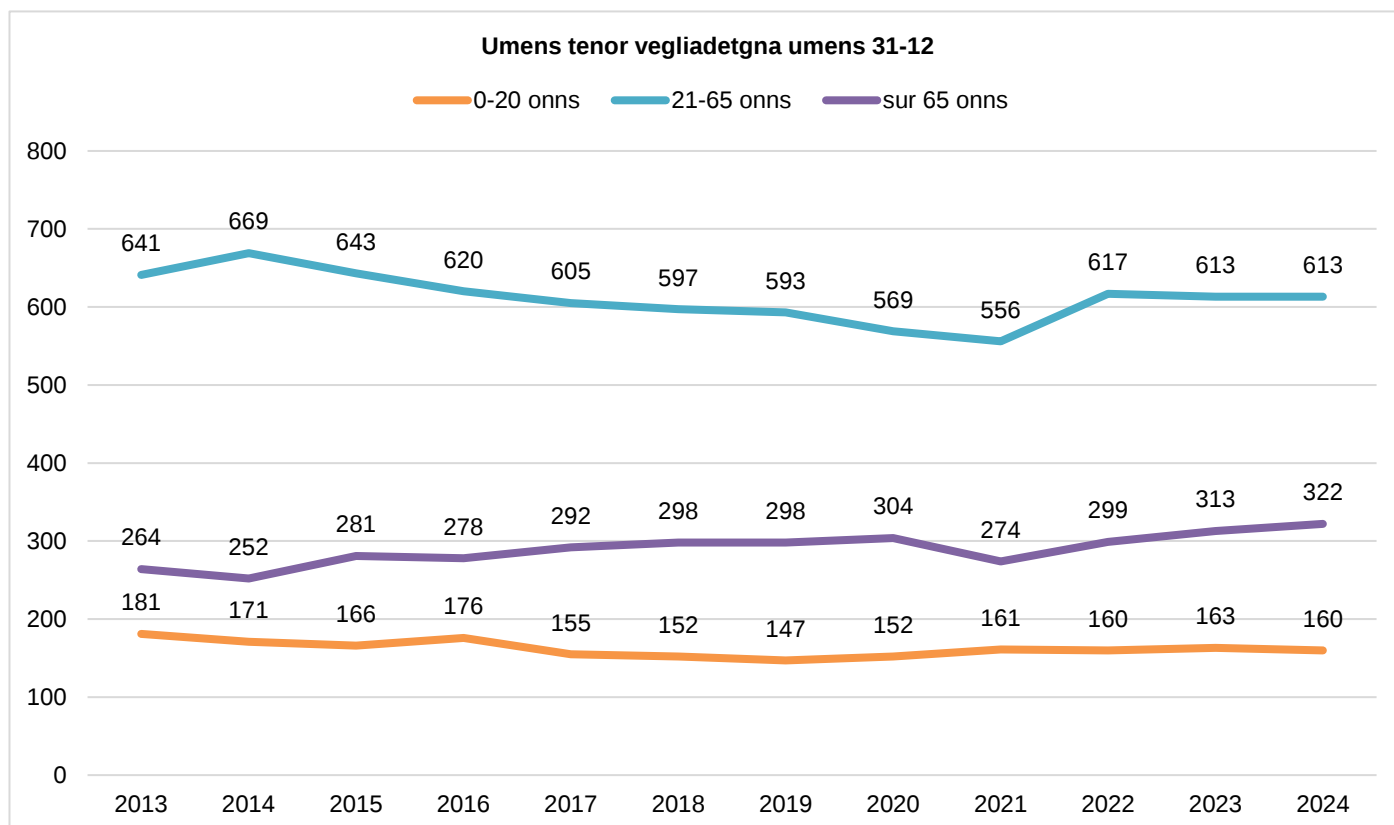
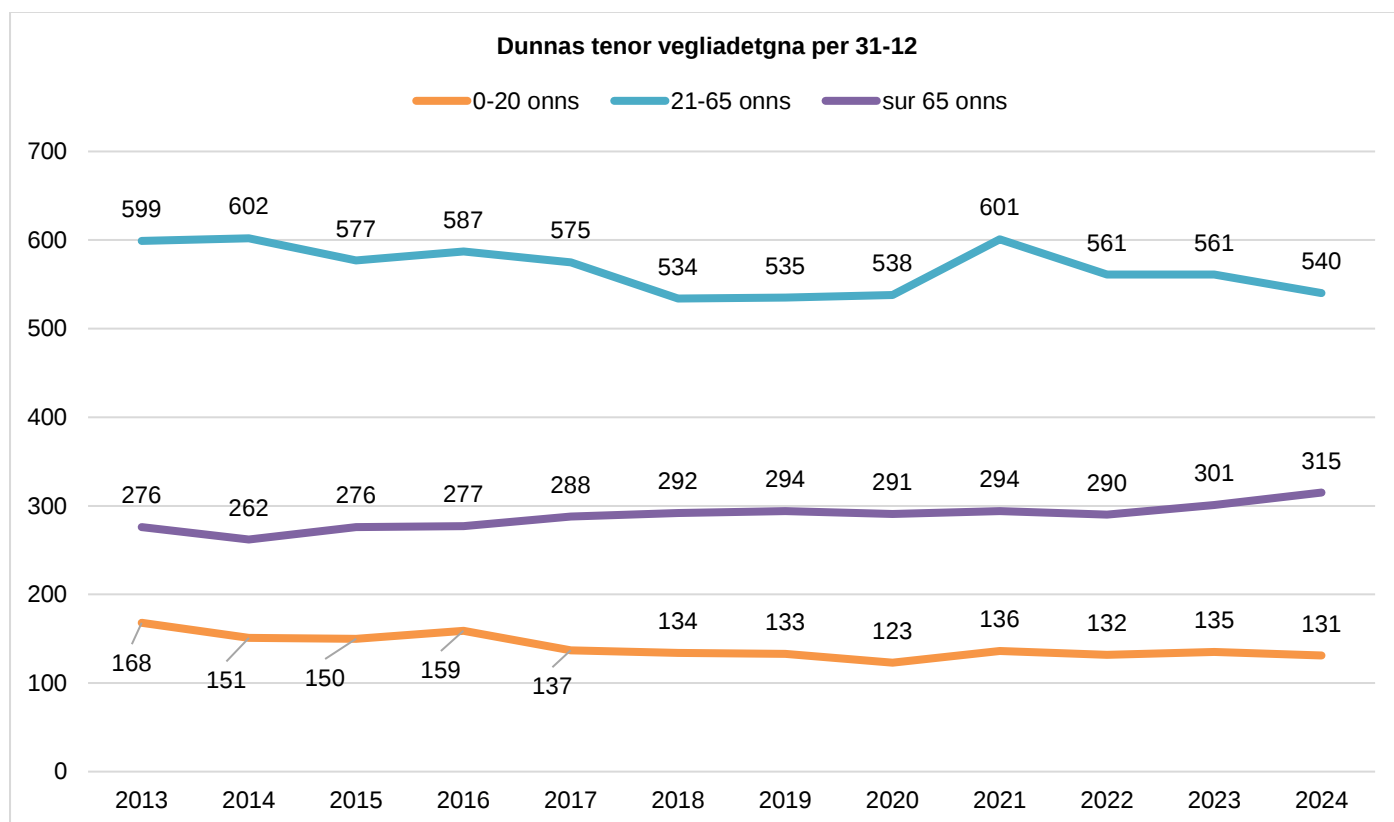
03-01-2024 Caminada-Caminada Giusep, Vella (*1941)
 04-02-2024 Casanova-Derungs Balthasar Fidel, Vignogn (*1944)
 06-02-2024 Heule-Völker Beatrix, Uors (*1956)
 08-02-2024 Riedi Roger, Vella (*1955)
 17-02-2024 Bass-Maissen Angelina, Vella (*1948)
 23-02-2024 Caduff-Camenisch Rosa Maria, Vella (*1934)
 14-03-2024 Casanova-Lombris Casper, Vella (*1949)
 22-03-2024 Fischer-Pelican Christina Monica, Vella (*1932)
 09-04-2024 Sgier-Wüthrich Alfons, Lumbrein (*1954)
 13-04-2024 Demont-Casanova Simon Giusep, Vella (*1940)
 03-05-2024 Lombris Rockus Vinzens, Vella (*1937)
 06-05-2024 Gartmann-Camenisch Bernadetta, Lumbrein (*1953)
 02-06-2024 Lerchi Christian Giusep, Vella (*1969)
 24-06-2024 Capaul-Caminada Anna Ursula, Vella (*1925)
 06-07-2024 Caviezel-Caminada Marie, Vrin (*1940)
 12-07-2024 De Sousa Oliveira Alberto Carlos, Vattiz (*1965)
 24-07-2024 Alig-Caminada Simeon, Vella (*1928)
 24-08-2024 Cavegn-Capedr Niculaus, Vella (*1947)
 25-08-2024 Horber Renato, Lumbrein (*1951)
 30-08-2024 Caviezel-Caminada Theodor, Vella (*1936)
 30-10-2024 Casanova Gion Giusep, Vignogn (*1943)
 31-10-2024 Arpagaus-Elvedi Maria Alexandra, Vella (*1927)
 10-11-2024 Blumenthal-Collenberg Leo, Vella (*1948)
 30-11-2024 Caminada-Solèr Marcus, Vella (*1942)
 09-12-2024 Caduff Marcelin, Degen (*1962)
 20-12-2024 Derungs Erwin Giusep, Vignogn (*1945)
 28-12-2024 Blumenthal-Giger Paulina, Vella (*1939)

Caplutta Nossadunna immaculada, Cumbel

Departament presidial

SEGIRTAD PUBLICA

Menaschi da pumpiers

Igl onn da menaschi 2024 ei staus in variont ed intensiv onn. Nus pumpiers essan vegni clamai per segidar en fetg differentas situaziuns. Quei onn ha puspei inagada mussau ch'igl ei fetg impurtont da saver exercitar en tut las stagiuns e da tuttas uras. Igl ei era semussau che nus essan scolai ed equipai adequat a nos basegns ed enteifer nossa incumbensa sco corp da pumpiers dalla vischnaunca Lumnezia. A caschun digl exercezi dubel digl uost havein priu la caschun e fatg ina grillada communabla a Plaun Rueun, Cumbel. Tier daquellas caschuns astga la cumpignia buca muncar ed aschia vegn la collegialitad e la confidanza viers ils camerats en in seracass era rinforzada.

Intervenziuns

Durant igl onn da pumpiers 2024 essan vegni clamai varga 20 gadas en differentes seracass pigns ni mediochers. Era en cass da prevenziun vegnin adina pli savens en acziun. Denter auter essan vegni clamai da mesanotg ord letg pervia d' in indrez d'alarm automatic. Era essan stai en acziun tier barschaments d'uaul, maschina agricola, in accident cun auto, ni era pervia da grond fem en ina casa gest renovada. Als ulteriurs seracass havein saviu dar, grazia al bien equipament, damogn ed evitar entras quei donns pli gronds. Nossa atgna segirtad ei tier mintga intervenziun d'emprema prioritad. Secumprovai ein puspei inagada nos moduls cun different uorden da survetsch. Quei material che schischeva el vargau per ils locals da pumpiers entuorn ei ussa integraus en quels moduls. Ils pumpiers prestan mintgon survetsch da pichet durant igl open air Lumnezia e dirigian il traffic a caschun dil marcau Daniev annual.

Gi dalle portas aviartas

Ils 18 da matg ha giu liug nies gi/notg dalle portas aviartas. In gi da bial'aura che ha carmalau visitaders da lunsch e da damaneivel. Tier quella caschun havein saviu dar a mintgin in'investa en nies local da pumpiers a Vattiz e nies equipament cun vehichels ed uaffens. Biars dils visitaders ein surstai buca mal cura ch'els han viu datier in fetg funcziunal e grondius local. Il qual ins sa buc s'imaginar cura ch'ins carrescha mitgadi sin via cantunala dalla vallada annen ni anno. Pils pigns era ei baghegiu si in casti d'aria e pils interessai ina demonstraziun da stizzar ni stenscher in barschament d'ina cazzetta cun ieli. Il di/notg dalle portas aviartas ha era giu ressun medial.

Niev auto d'emprema intervenziun

Suenter liung temps d'examinaziun e silsuenter temps da spetga havein saviu prender encunter el december il nivel vehichel d'emprema intervenziun per la secziun Vrin/Lumbrein. Il vehichel ei vegnius baghegiu dalla fatschenta Magirus Schweiz AG. Suenter igl aquist dil TLF egl onn 2019 havein era quei vehichel ord la fabrica renomada da vehichels da pumpiers. Igl avantatg ei ch'il menaschi dil vehichel e dalla pompa differenziescha mo per pauc. Il vehichel ha plaz per total 7 persunas e meina melli liters aua da stizzar cun el. Il vehichel ei vegnius concepì per nies basegn e per nies material ch'era gia avon maun. Giavischein cun quei vehichel bia plascher e ch'el meini nus adina segir sin via.

Persunal

Cunquei che nus astgein beneventar dad onn tier onn adina puspei novizs pumpiers sereducescha il diember a moda naturala. Aschia fa ina regularisaziun extraordinaria negin basegn. Nies corp, cun siu territori da survetsch fetg spatitschau e vast, drova in diember da pumpiers che po curclar las incumbensas permanentas. Sin fundament da nies diember acutal ei quella situaziun confortabla. Ei pretenda denton ina stedia survigilonza dalle annadas futuras ed ina mobilitad nunlimitada duei esser garantida.

Pro Junior

Mintga dus onns ha liug pils affons in gi da viseta tiels pumpiers. Il corp da pumpiers Lumnezia s'engascha dapi entginas periodas da dar als visitaders pigns ina egliada spannegionta en la lavur dils pumpiers. Quei che fasciescha denton ils affons il pli fetg ein segirafranc ils vehichels, d'astgar trafficar cun aua e da schar sigliantar ina cuppa da pressiu ell'aria. Quei avonmiezdi ei per ils affons sco era pils pumpiers che segidan in mument special che colligia giuven e vegl.

Scolaziun

Cul menaschi da pumpiers 2024 vein profundau nies model da scolaziun einteifer las secziuns, Suraua, Lumnezia dado e Vrin/Lumbrein. Cun in exercezi d'ina sonda avonmiezdi egl uost havein perfecziunau nossas habilitads en in seracass d'in barschament d'uaul. Quel ha giu liug a Plaun lom sur Triel. A caschun da quei exercezi communabel cun tut las secziuns havein pli u meins priu tut las maschinas che havein a disposiziun en acziun. Vinavon essan sescolai egl onn da menaschi 2024 sil nivel da spindraments en situaziuns extraordinarias e sut relaziuns nocturnas.

Fabio Crivelli, Ivan Lombris e Thomy Sgier han frequentau il cuors d'officier a Tusaun. Nus havein beneventau els cordialmein en lur nova funcziun e grad da survetsch. Il corp da pumpiers Lumnezia selegra da cumpletar il cader e cun extender las habilitads da saver menar in seracass. Nus giavischein ad els bia plascher en quella nova sfida.

Ils ulteriurs officiers han frequentau il di da perfecziun a Castrisch e la sera da perfecziun a Vattiz en cumminonza cun officiers dils corps da pumpiers da Glion/Ilanz, Sursaissa e Val. Entras quels inscunters vegn era la collaboraziun intercomunala rinforzada.

*Rino Caviezel,
cumandant da pumpiers*

Impressiuns dallas activitads dils pumpiers Lumnezia

FINANZAS

Resultats quen communal 2024

Il quen da gudogn e sperdita 2024 siara cun in surpli da recav da CHF 2'484'183.85. Ils cuosts totals muntan a CHF 16'864'091.32 ed il recav total a CHF 19'348'275.17. Las amortisaziuns muntan a CHF 453'444.00. Tenor MAC2 ein amortisaziuns supplementaras buca admissiblas pli per investiziuns novas. Las amortisaziuns ordinarias succedan tenor ina tabella ch'il cantun dat avon. Cumparegliau cugl onn precedent ein las amortisaziuns s'augmentadas per rodund CHF 50'000.00. Il motiv pigl augment ein las novas investiziuns che vegnan amortisadas naven digl onn 2024. La differenza tier il preventiv communal 2024 ei oravontut la recumandaziun digl Uffeci da vischnauncas dil cantun Grischun en connex culla cudischaziun dallas taxas da colligiazion. Quellas vegnan tenor MAC2 passivadas directamein tier las investiziuns las pli veglias. La vischnaunca Lumnezia ha aschia saviu amortisar dabia investiziuns vid igl aquaduct communal e la canalisaziun/serenera directamein sur las taxas da colligiazion.

Il quen d'investiziun 2024 siara cun expensas totalas da CHF 5'576'721.95 ed entradas totalas da CHF 1'565'260.45. Las entradas ein d'attribuir per gronda part a contribuziuns federalas e cantunalas. Ultra da quei ein taxas da colligiazion vid igl aquaduct communal e la serenera da rodund CHF 565'000.00 vegnidadas incassadas. Las taxas da colligiazion ein s'augmentadas per rodund CHF 145'000.00 enviers igl onn 2023.

Las investiziuns principalas digl onn 2024 ein la sanaziun dalla pegna el center communal a Degen, la cumpra d'in auto cistiarna da pumpiers, il Pumptrack a Cuschnaus cun adattaziun digl areal da scola, la sanaziun dil plaz da sport a Vrin, il passapei e las adattaziuns dalla via cantunala a Lumbrein, las lavurs da cuvrida dalla via Dado Vitg a Degen sco era dalla via Mulin a Vella, il remplazzament dil vehichel communal da Morissen, la sanaziun dil provediment d'aua Lumbrein-vitg, la sanaziun dil tetg dall'Alp S. Carli a Morissen, il stan da mulscher e las purschidas dall'Alp Sezner a Vignogn, la davos'etappa dallas vias da meglieraziun Vignogn, l'emprema etappa dallas vias da meglieraziun Degen/Vattiz, la sanaziun dalla via Sogn Gudegn – Chischagl a Degen/Vignogn, la sanaziun dalla via d'uual Ritta a Tersnaus e la sanaziun dalla via d'uual Sutscheins – Butschaniz a Camuns, l'avertura forestala Surcasti – Surin, las adattaziuns dil contuorn a Davos Munts, Degen, las turbinas dil provediment d'aua ARA Turatscha, Degen sco era la sanaziun dalla Sentupada Lumnezia a Vignogn.

Risguardond il surpli da recav, senza las amortisaziuns sco era finanziaziuns specialas (reservas), seresulta in cashflow da CHF 2'765'651.47. Il deficit da finanziaziun, cun risguardar il surpli d'expensas tier investiziuns, munta a CHF 1'245'810.03. Il deficit da finanziaziun munta che las investiziuns nettas han buca saviu vegnir finanziadas mo cul cashflow. Il quen communal 2024 siara enviers il preventiv communal 2024 cun in meglier resultat. Il surpli d'entradas ei per gronda part d'attribuir allas entradas da taglias. Las contribuziuns dall'ulivaziun da finanzas ein sereducidas levamein enviers igl onn precedent. Medemamein han differentas contribuziuns da vischnauncas da padrinadi e la concessiun dalla Corporaziun dallas vischnauncas da concessiun dallas Ovras hydraulicas Zervreila SA (KOKWZ) menau ad in surpli d'entradas. Differents projects ein vegni stuschai, aschia che las amortisaziuns han buca saviu vegnir risguardadas pigl onn 2024. Il manteniment da pliras vias sco era dallas immobilias ha buca dapertut saviu vegnir exequiu sco preventivau, quei che ha era menau al resultat final.

Dapli detagls tier las differenzas pli grondas ein d'anflar ellas divergenzas dil preventiv communal 2024 enviers il quen communal 2024.

*Daniel Solèr, president communal
e schef dil departament administraziun, segirtad publica
sanadad, segirtad sociala, finanzas e taglias*

La Scuola Lumnezia il 2024

Igl onn 2024 ei nossa scola stada confruntada en bia graus cun grondas sfidas. La munconza da persunal specialisau dils davos onns absorbescha pli e pli las resursas existentas ed engreviescha da mantener il menaschi current. Tuttina prestan las personas d'instrucziun gi per gi lavur engaschada e garanteschon ina bun'instrucziun.

Tgei che vegn denton adina pli savens alla cuorta ein il temps per reflectar, brats collegials e svilup pedagogic – elements centrals per ina scola che vul semantener en ina societad che semida. Il cunfin da grevezia ei contonschius tier la direcziun da scola e tier la magistraglia. A liunga vesta drov'ei perquei structures fidadas e resursas sufficientas, per che la qualitat buca mo semantegni, mobein possi sesviluppar.

Per rinforzar la scola a moda persistente ha il cussegl da scola augmentau il pensum da lavur dalla piazza dalla direcziun da la scola da 70% sin 100%. Aschia duein vegnir scaffidas competenzas claras e las incumbensas directives duein vegnir ademplidas a moda efectiva e progressiva.

In bien liug d'emprender e da luvrar drova cundiziuns da basa fidadas, clars process ed ina capientscha da valurs comunabla. Duront igl onn da rapport ein il cussegl da scola, la direcziun da scola e las personas d'instrucziun s'occupadas intensivamein cun structures, rollas, tenutas e valurs. En gruppas da lavur han ins approfondau temas concrets ed instradau ni realisau empremas mesiras.

Projects ed eveniments dil menaschi da scola

Gis da sport, excursiuns, occurrenzas e projects creativs sco la produziun d'in giug auditiv dalla 4 classa, instrucziun egl uaul, lavurs ella natira sco plantar uaul ni schubergiar pastiras e las visetas ella Casa d'Angel, han cumplettau l'instrucziun. Els han purschiu allas scholaras ed als scholars experienzas preziusas ordeifer la stanza da scola.

La scoletta sin viseta ella Casa d'Angel

Scola populara en midada

Ils davos onns ei era nossa scola semidada evidentamein. Novs principis pedagogics e l'integraziun da medias digitalas caracteriseschan pli e pli l'instrucziun, las consequenzas dalla fusiun e las midadas da structures famigliaras influenzeschan il mintgagi da scola.

Introducziun dil plan d'instrucziun 21

In element central da quest svilup ei l'introducziun dil plan d'instrucziun 21 igl onn da scola 2018/19. El metta il focus sin l'orientaziun a las competenzas: Las scholaras ed ils scholars acquistan buca mo savida, mobein emprendan d'applicar quella en differents camps dalla veta. Quei promova igl emprender cumplexiv ed autodidactic, cundiziunescha denton in bien accumpignament dallas scholaras e dils scholars entras las personas d'instrucziun.

Las personas d'instrucziun sorprendan ozilgi bia dapli che l'intermediaziun da spira savida. Ellas accumpognan ils process d'emprender a moda individuala, promovan l'atgna responsabladad e collaboreschan stretgamein cun personas specialisadas internas ed externas. Quei svilup ei custeivels, pretenda denton bia temps ed engaschi dallas personas d'instrucziun.

Digitalisaziun e formaziun da medias

Igl onn da scola 2019/20 vein nus introduciu en nossa scola iPad's e midau l'instrucziun per part sin quei mied digital. La digitalisaziun porscha novas fuormas d'emprender e rinforzescha la competenza da medias dils affons e giuvenils. Medemamein caschuna ella sfidas: scholaras e scholars ston emprender d'ir entuorn cunscientamein cun las medias digitalas. Ils geniturs han d'accumpignar e reflectar l'utilisaziun dallas medias a moda raschuneivla. La scola da sia vart ei responsabla per la protecziun da datas, pil support tecnic e per la qualificaziun pedagogica da medias dallas personas d'instrucziun. Cun l'intelligenza artificizala ei la scola dumandada danovamein. Ella sto procurar che scholaras e scholars capeschien l'intelligenza artificizala sco part dil mund digital, ch'els drovien ella cun responsabladad ed analyseschien ella criticamein.

Model da scola integrativ

Dapi l'introducziun dil model da scola integrativ igl'onn 2013 vegnan scholaras e scholars cun basegns specials promovi en lur classa tenor il concept dalla pedagogia speciala. L'instrucziun comunabla rinforza l'integraziun sociala da tut ils affons. Grazia ad ina buna collaboraziun denter las personas d'instrucziun da classa e las personas responsablas per la pedagogia curativa funcziunescha quei model dapi varga 10 onns fetg bein en nossa scola. La munconza da personas dil fatg psicologic caschunan denton pli gitg e pli liungs temps da spetga – quei ch'engrevegia affons, geniturs e personas d'instrucziun.

L'influenza dalla fusione della scuola e dalle strutture della famiglia midadas

En nossa vischnanunza fusinada ei il transport da scola bia dapli che mo in mied logistic – el ei ina petga principala d'ina scola che funcziunescha. Senza in survetsch da transport fidau fuss il menaschi da scola strusch imaginabels en quella fuorma. La collaboraziun cun AutoDaPosta SA ei en quei connex da grond'impurtonza. Ella sto vegnir tgirada cuntinudamein e sostenida dalla politica per garantir a liunga vesta il service public.

In secund element essenzial seresulta dalle structures famigliaras semidadas e dalla situaziun decentrala dalla vischnanunza. Il diember da geniturs cun activitad professiunala ei s'augmentaus considerablamein, aschia che structures da survigilanza ein pli dumandadas. La scola ha reagau e porscha oz en collaboraziun cun l'uniun Cumbiniala ina meisa da miezgi ed ina canorta d'affons. Quellas purschidas garanteschon ina structura dil gi fidada pils affons. La tgira da biars affons durant igl entir gi mida claramain la structura dil gi dalla scola – ton organisatori sco era pedagogic.

L'activitad professiunala dad omisdus geniturs ha buca mo augmentau il basegns d'ina tgira da famiglia complementara, mobein era midau la structura da viver en famiglia. Il temps che stat a disposiziun sco famiglia vegn pli scars, ils decuors ein pli planisai. Ils affons passentan lur gis en in ritmus tactic denter scola, survigilanza, activitads dil temps liber e far pensums. Sentupadas spontanais ein daventadas pli raras, il temp liber ei pli e pli organisaus.

El medem mument porta il svilup digital novas pretensiuns. Durant ch'ils affons s'orienteschan el mund digital, mauncan savens spazis per far experientschas analogas. Quella concentrasiun dil mintgagi pretenda bia dils affons – els drovan structures stabilas, in accumpignament cun capientscha e temps per interromper e star eri.

Quella midada pretenda era adattaziuns dalla scola. Ella daventa pli e pli il liug da viver central, nua ch'ils affons dueien buca mo emprender, mobein era vegnir tgirai, saver tgirar relaziuns ed anflar ruaus. Aschia crescha la responsabladad dalla scola – buca mo per la formaziun, mobein era per il beinstar social dils affons.

Perspectiva ed engraziament

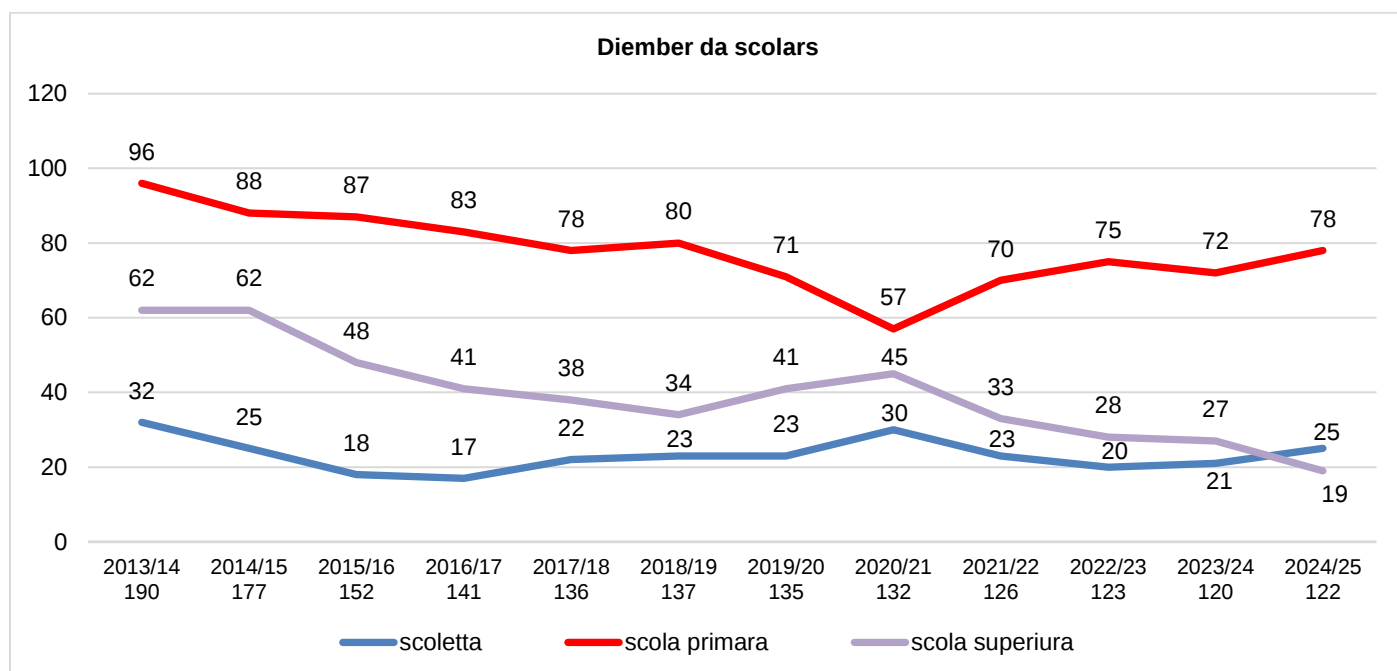
Ils svilups dils davos onns muossan claramain: la scola ei oz pli che mai in'incumbensa communabla. Midadas ella veta da famiglia, novas pretensiuns da formaziun e la scola sco liug da viver e da survigilanza cun adina dapli impurtonza pretendan bia da tuttas persunas participadas – persunas d'instrucziun, geniturs, cussegl da scola, direcziun da scola ed affons.

Gest en in temps, el qual la fideivladad e l'orientaziun ein centralas, drov'ei ina collaboraziun che sebase sil respect vicendeivel, sin la comunicaziun aviarta e sin la voluntad communabla da sesviluppar vinavon. Las incumbensas ein daventadas pli complexas, las aspectativas ein pli multifaras – ton pli impurtont eis ei che tut ils acturs sorprendien activamein lur rolla seigien prompts da parter la responsabladad.

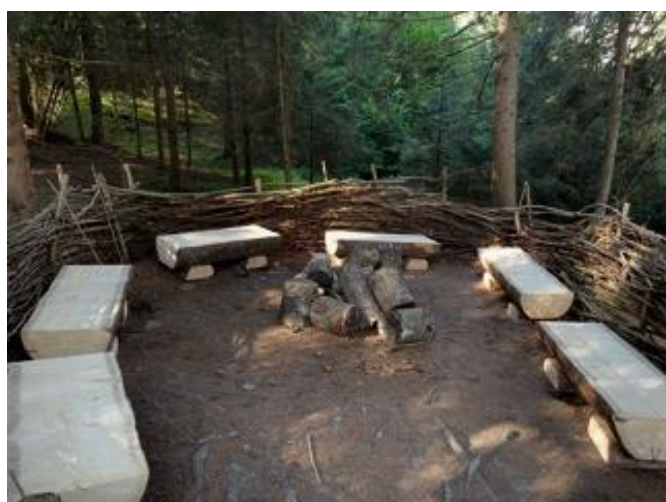
Ina buna scola drova sper quella collaboraziun respectusa era las resursas necessarias, numnadamein persunal, professiunalitad, finanzas sco era in'infrastructura moderna.

Mo sche quellas premissas ein ademplidas sa la scola sco liug d'emprender e da viver sesviluppar vinavon a moda persistente – el senn dils affons e dall'entira vischnanunza.

Al cussegl da scola eis ei stau ed eis ei in giavisch fervent da schaffir cundiziuns da basa solidas per ina buna scola. Nus engraziein cordialmein a tuttas persunas participadas per lur confidanza, lur collaboraziun e lur sustegn.

Elisabeth Lorez
 presidenta dil cussegl da scola
 e schefa dil departament educaziun

Plaz per l'instrucziun egl uaul a Farmarins

Instrucziun cun iPad ella 5. classa

Fundaziun da cultura Lumnezia

Igl onn 2024 ei staus marcaus da midadas interessantas e d'in svilup continuont. Marco Coray ha surpriu la gestiun dad Anne Louise Joël. Grazia al sustegn engaschau dil cussegl da fundaziun, dils dallas collaboraturas e dils collaboraturs plein motivaziun e dils partenaris fideivels, ei la surdada gartegiada senz'incaps ed ils projects ein vegni menai vinavon cun success.

Mutaziuns el cussegl da fundaziun

Silvio Capeder ei extraus dil cussegl da fundaziun la fin digl onn 2024. El era commember fundatur e durant 28 onns in commember engaschau, ils davos 12 onns sco cassier. Sia successiun sco cassier surpren Martin Heisch. Nus engraziein a domadus per lur engaschi prezios per la cultura lumneziana.

Exposiziuns Casa d'Angel

La midada ella gestiun ha era purtau in niev meinaproject dil project Exposiziun: Marco Coray ha surpriu la responsabladad da Anne Louise Joël. Malgrad sfidas organisatoricas eis ei gartegiau a nus da realisar in program variont ed inspiront el project d'exposiziun e d'intermediaziun «Fusiugnomias», ch'ei vegnius retscherts cun grond interess schibein tier la cumunionza locala sco era visitadras e visitaders d'ordeifer. Totalmein havein nus dumbrau 1'230 hosps. Schegie che quella cefra ei pli bassa ch'els davos onns, resta nossa lavur culturala da grond'impurtonza per nossa regiun.

L'exposiziun «Fusiugnomias» ei stada in grond success. Las ovras impressiunontas han fascinau ils visitaders ed ils cuntegns pretensius ein vegni intermediari cun grond engaschi. Malgrad l'absenza da plirs meins dil curatur hospitond ord motivs da sanadad, ei l'exposiziun vegnida serrada giu professiunalmein e cun auta qualitat. L'equipa per realisar exposiziuns ch'ei vegnida furnada da niev fuorma ina basa eminente per projects futurs.

Exposiziun «Fusiugnomias»

Residenza

Fin settember ei la Residenza 2024 vegnida serrada cun success. Denter zercladur e settember han ils co-meinaproject Leander Albin e Aline Schoch astgau beneventar en tut nov artistas ed artists ell'anteriura casa da scola da Tersnaus.

Las artistas ed ils artists han representau en differentas spartas da film, animaziun, grafica sur teater e litteratura, cheramica entochen art figurativ.

Alla fin da mintga fasa da residenza ha ina vernissascha giu liug, alla quala las artistas ed ils artists han saviu presentar lur ovras. Las treis vernissaschas ein stadas beinvisitadas ed han dumbrau denter 20 e 30 visitadras e visitaders per vernissascha.

Entginas impressiuns dalla Residenza 2024

Archiv cultural Lumnezia

Igl archiv cultural Lumnezia ha continuau sia lavur con la constanza usitada ed ha fatg progress da digitalisar e publicar ils cuntegns silla pagina d'internet.

Uonn ei vegniu desistiu dad in'occurrenza, damai che la purschida culturala era gia occupada bein ella regiun. Persuenter ei ina'exposiziun cun focus historic accumpignont al program dalla Casa d'Angel planisada el 2025. In referat informativ davart il bogn da Peiden ei vegnius menaus atras cun success.

Impressiun archiv cultural Lumnezia

Café Romontsch

Dapi la stad 2024 meina Trudi Cantieni il Café Romontsch Lumnezia e porta en frestgas ideas. La rotaziun dil liug ei abolida e las occurrenzhas han liug regularmein ella Biblioteca Lumnezia a Vella. Novs impuls inspironts ein vegni dai al cuntegn ed alla structura.

Suenter la pausa da stad, dil settember entochen Nadal ha il Café Romontsch fatg inscunters regulars ina gada al meins. Trudi Cantieni ha integrau activitads cun leger e cantar ed ha mess il focus principal sin udir e capir il lungatg romontsch.

«Café Romontsch» per tuts quels che han interess d'emprender romontsch

Ediziuns

Cul cudisch da malegiar «Bellezia Lumnezia» havein nus persequitau la finamira da crear ina publicaziun participativa, quei che nus havein realisau cun success. Ella ei sedrizzata a carstgauns da tuttas vegliadetgns cun ina relaziun tier la Lumnezia ed ha giu bien resun ton tier ils indigens sco tier ils hosps. Cunzun eis ei stau bi da veser, con biaras personas interessadas dalla cultura ein stadas incantadas dil product final.

Cudisch «Bellezia Lumnezia».

Project Convivenza

Il project Convivenza ei vegnius inziaus igl onn 2020 per promover il scomi denter indigens, hosps e secundhabitonts dalla Lumnezia, Val e Sursaissa. La Fundaziun da cultura Lumnezia ha consentiu il project cun in concept aviert e participativ. Suenter quater onns finescha el officialmein ils 31 da december 2024. Il rapport resumescha eveniments centrals, success e sfidas.

Convivenza ha la giu finamira da colligiar sur ils cunfins dalla vischnaunca entras projects participativs enstagl programs dictai. Era il scomi denter las generaziuns ei impurtonts per exempel entras la collaboraziun cun las Jumpfera (junge Frauen von Obersaxen). Ina ulteriura finamira centrala ei la creaziun da cooperaziuns dureivlas denter scienza e cultura.

Convivenza ha possibilitau novs inscunters e cooperaziuns culturalas. Cunzun il project da concert ha mussau il potenzial da lavur culturala communal e la regiun. Il project ha surviu sco model per futurs projects culturali participativs en regiuns muntagnardas. In project suandont planisau ei il cudisch da leger „Unterwegs in der Region“, che vegn uss finalisau dils meinaproject en agen num e sin atgna resca.

Convivenza lai anavos ina reit durabla da carstgauns e projects. Schegie che metaanalisis scientificas mauncan, ein la realisaziun pratica e colligaziun stadas in success. La regiun ei vegnida rinforzada entras projects culturali e socials. Malgrad obstachels finanziali ei il project staus in enrihament per tuts participai.

Il team da project mera anavos eingrazieivlamein sin quater onns plein experientschas e spera, che las colligaziuns ed ideas vivien vinavon.

Concert Convivenza 2024 cun la Musica Giuvenila Surselva e cantaduras/cantadurs dall'entira Surselva

*Remo Derungs,
schef dil departament da cultura*

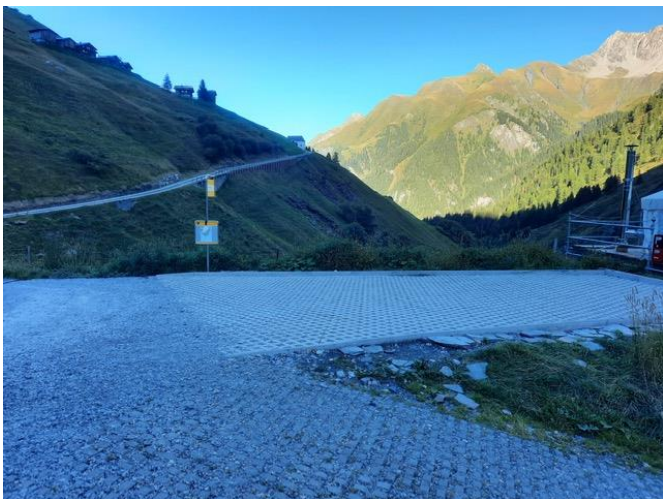
Revista da lavurs exequidas

Lavurs communabelas cun igl UCB per vias cantunalas

- 1. etappa Lumbrein (tschancun scola – Caplutta), aschuntau passapei, sanau providiment d'aua e canalisaziun e sanau illuminaziun
- 1. etappa Camuns (tschancun vitg dadens), remplazzau providiment d'aua

Vias communalas e fermadas da posta

- Sanau via Mulin, Vella cun ovras publicas
- Sanau via vitg dado, Degen cun ovras publicas
- Prolungiu via Sumaseras, Vignogn
- Aschuntau illuminaziun fermadas da posta Suraua
- Niev plaz da posta Parvalsauns
- Nova fermada da posta a Mons, Vrin
- Aschuntau rasadas da crappa sin parcadis Curoms, Morissen e via Sumbegl, Vrin
- Sanau plaz center communal Morissen
- Midau cazzolas publicas sin LED a Lumbrein e Morissen

Niev plaz da posta Parvalsauns, Vrin

Canalisaziun

- Separau canalisaziun S. Andriu
- Separau canalisaziun Peiden vitg

Via Vitg Dado, Degen

Provediment d'aua

- Sanau fontauna S. Giusep, Vrin
- Remplazzau lingia d'aua Peiden vitg
- Remplazzau lingia d'aua Padrus, Uors
- Remplazzau lingia d'aua Craps, Vrin

Fontauna S. Giusep, Vrin

Ambient

- Remplazzau enramaziun molocs Degen
- Sanau mirs santeri S. Flurin, Vignogn
- Remplazzau pilotadi ovras hydraulicas Alp Sezner, Vignogn e Mulin, Uors

Nathan Solèr,
schef dil departament
traffic, ovras publicas, ambient

Uffeci da baghegiar

Ei fa plascher a mi da rapportar sur dallas activitads dil departament da baghegiar egl onn 2024. Per mei ei quei stau il secund onn d'uffeci sco schef dil departament.

Suenter entginas midadas da persunal egl onn 2023 ei plaunsiu il ruus turnaus tier igl uffeci da baghegiar. Quella stabilitad ei necessaria per surluvrar las pendenzas ch'ei serimnadas ils davos onns en moda sistematica. Ils pensums restan aunc grond, denton ei da constatar che nus vegnin pass per pass vinavon, aschia ch'ins sa adina serrar giu pli e pli biars cass.

Impurtont resta per mei sc'era per la cumissiun da baghegiar d'anflar adina sligiazions constructivas, da risguardar las prescripziuns legalas e da tractar tuts convischins e convischinas en fuorma eguala e faira.

Actualmein havein nus da sorientar vid la lescha da baghegiar en vigor sc'era vid la lescha da baghegiar nova, che vegn ad entrar en vigor cun l'approbaziun dalla revisiun dalla planisaziun locala. Particularmein pretensius ei il sector dil plan da zonas: D'ina vart ston ins far diever dalla basa legala actuala, da l'autra vart ston ils projects da baghegiar novs era correspunder cun la planisaziun futura. Quei pretenda ponderaziuns exactas ed ina comunicaziun clara, quei ch'ei buc adina sempel.

Baghegiar munta buca mo da construir edifecis. Mintga damonda da baghegiar ei in'expressiun da basegns e vestas individualas. Ina giuvna famiglia metta naturalmein auters puncts d'accent ch'ina persuna che vul realisar ina casa da vacanzas. Interpresas d'immobillas han lur atgnas vestas economicas. Entochen tier ils vischins, che han savens il givisch da restrenscher ni d'evitar baghetgs.

Quellas differentas perspectivass fruntan ina sin l'autra e ston vegnir unidas entras in proceder ordinau.

Alla fin duess resutar in maletg d'ina vischnaunca che correspunda aschia als basegns individuals sc'era al bien communabel. Negin museum ni in «Disneyland» duei dar en Lumenzia, mobein in svilup presisten, schar tier in niev e modern sc'era mantener quei che ha ina valeta culturala.

Quella varietad fa la lavur pretensiusa. La cumissiun da baghegiar ha s'occupau egl onn 2024 cun grond engaschi da mintga singula damonda da baghegiar. En circa 24 sesidas ordinarias ein projects vegni tractai e discutai, cumpletai da numerusas visitaziuns sil plaz, che han liug quasi mintg'otra jamna.

Nies intent ei adina da prender decisiuns sin ina basa solida e da garantir la medema tractaziun per tuts convischins e convischinas.

Pretensiuns, prescripziuns e cumpetenzas

La valetaziun da projects da baghegiar ha liug buca mo sin fundament dallas prescripziuns da baghegiar e plan da zonas. Tier quei vegnan aunc ulteriuras pretensiuns, sco quellas ord la lescha cantunala d'energia, prescripziuns dall'assicuranza d'edificis sc'era directivas specificas da formaziun.

Impurtont ei la repartiziun clara dallas rollas cun personas externas. Cussegliazions surlein lur meini cun lur savida speziala e muossan alla cumissiun da baghegiar ina secunda vesta.

Els han denton ina funcziun cussegliaadra – la cumpetenza da decisiun resta exclusivamein tier la cumissiun da baghegiar ed en successiun tier la suprastanza communal. Quella responsabladad ei fundamentala, perquei mo ils organs democratics ch'ei legitimai ston purtar la responsabladad per il svilup constructiv dalla vischnaunca.

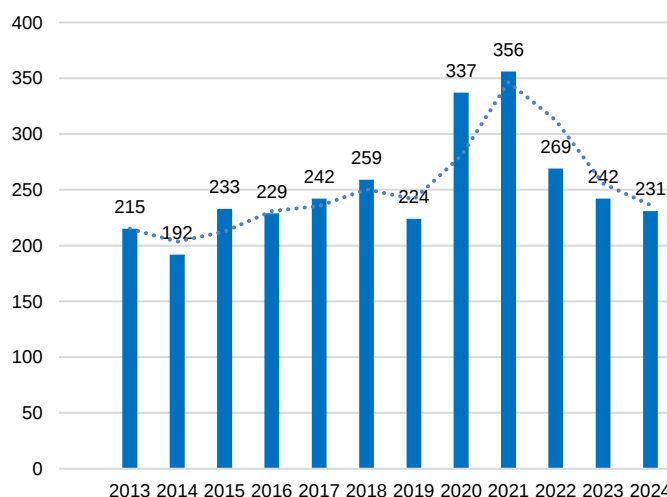
Conclusiun

Igl onn 2024 ha mussau malgrad grondas sfidas e numerusas incumbensas ch'in progress ei pusseivels.

La cumissiun da baghegiar sesprova dad elavurar sligiazions che correspundan alla lescha, ch'ei fundadas sin fatgs e ch'ei transparentas per la populaziun.

Quei pretenda bia engaschi, temps e voluntad da dialog. Jeu engraziels a tuts engaschai – specialmein als commembers dalla cumissiun da baghegiar – e sun perschuadius che nus vegnin a cuntinuar nossas incumbensas era egl onn proxim cun la medema fidonza e consequenza.

Proceduras da baghegiar
2013 - 2024

La fin 2024 ein aunc suandontas parcelas stadas libras che la vischnaunca metta a disposiziun en dretg da baghegiar.

Degen	Bual da Rumein	1
	Vattiz	1
Lumbrein	Sut Gassa	1
Morissen	Bual	2
Suraua	Planezzas	5
Vignogn	Fraissen	2
Vrin	Cudiala	1
	Furnagl	1

Gian Caduff,
schef dil departament
per fatgs da baghegiar

Fatgs d'agricultura

Suenter ina bletscha primavera eis ei lu stau da lignar l'aura per vegnir cun il pavel sut tetg. Denton ha in fetg bi meins d'uost prolunghiu la stad. Cun far in entir meins bialaura, han ins lu era beinspert viu che quei tonscha, per reducir l'aua dallas tschaffadas per ils buentaders.

En nossa lescha communal « uorden public » ei era il fenar la dumengia reglaus. Tenor il qual ei il segar las dumengias scumendau, quei ch'ei tenor lescha cantunala buca scumendau. Il far si il pavel ei aunc adina ina damonda pli hanada.

Percletg vesa aunc negin ordavon l'aura, gie gnanc las prognosas fatgas per ina jamna ein adina confirmadas dalla realitad che succeda.

Diember d'animals

	vaccas da mulscher	vaccas mumma	nuorsas	cauras
2018	790	800	1944	549
2019	723	808	2053	532
2020	751	776	1851	532
2021	740	779	1902	585
2022	746	793	2083	631
2023	740	766	1933	666
2024	762	760	1757	682

Cheu croda en egl, ch'igl onn 2024 hai puspei dau dapli vaccas da mulscher che vaccas mumma en Lumnezia, denton cun pintga differenza. Persuenter ha ei 176 nuorsas pli pauc e 16 cauras dapli.

Co vesa il diember d'animals da nez ora en cumparegliaziun cantunala, cumparegliau cun las vischnauncas el cantun?

Rangaziun diember biestga bovina GR: Vaccas da mulscher
Lumnezia 762
Tavau 620
Cuera 600

Rangaziun diember biestga bovina GR: Vaccas mumma
Lumnezia 760
Glion 606
Stussavgia 596

Rangaziun diember da nuorsas GR:
Scul 2909
Maiavilla 1766
Lumnezia 1757

Rangaziun diember da cauras GR:
Lumnezia 682
Surses 491
Luzein 427

Cheu vesan ins bein che la Lumnezia ha las pli biaras vaccas da mulscher 5.05% dil diember cantunal sco era las pli biaras vaccas mumma dil diember cantunal 5.55%. Denton era sco il platz 2 e 3 varieschan en cumparegliaziun cantunala.

Lupo

Triep Valgronda:

Tier la regulaziun 23/24 ein ils dus lufs F185 e F188 vegni sittai sco era silsuenter F129. Il fenadur ha igl uffeci da catscha e pesca confirmau in luf giuven.

La stad ei la senda Vrin – Val (Patnaul) stada serrada, denton vegn ei ponderau da saver untgir cun la senda atras la val Serenastga. Cheu vegn mirau tgei ch'ei pusseivel.

Per las alps eis ei impurtont ch'il manteniment vegn fatgs mintga onn, cheu sedat ei las suandontas tematicas ch'ei per il mument actualas:

- Ord la vesta da controllas ha mintga alp survegniu ina disposiziun per il schurmetg d'aua, per astgar cargar las alps el futur eis ei lu mintgamei da migliurar las manglas ch'ei signadas en las disposiziuns.
- La finamira fuss baul ni tard da haver sin mintga alp ina pusseivladad d'arcunar aua per buentaders. Seigi quei cun in reservuar ni tumbins/tancs
- Impurtont eis ei, che la qualitat da habitar sin nossas alps, vegni era en futur tenuta en egl. Quei cun investiziuns sco : nova cuschina, indrezs solar - mo cun garantir l'infrastructura eis ei pusseivel da survegnir vinavon buna fumeglia d'alp.

Suandontas lavurs da manteniment ein vegnidas executadas igl onn 2024 vid l'infrastructura dallas alps:

Ina biala summa havein era uonn puspei investau en buentaders per pastiras ed alps.

Alp Ramosa:

- Mesiras per il schurmetg d'aua tenor disposiziun cantunala (Stavel sut)

Planatsch/Bual:

- A Plantsch ha ei dau in niev cundrez solar

Staviala Vedra:

- Mesiras per il schurmetg d'aua tenor disposiziun cantunala Sezner:

- Nova vanaun a vapur

Pastiras Su:

- Novs tancs d'aua

Vias d'alp:

- Rugalau las vias tenor basegns
- La via denter Parvalsauns e Ramosa ha survegniu in niev canaster da lenna, damai ch'il vegl era schmarschius

Ovras da meglieraziun:

Damai che la confederaziun ha fatg ina runda da spargn, ha ei tunschiu uonn sulettamein per finir il catram dalla via Surval-Davos Munts. Ina nova cuvrada da beton ha ei dau sin la via Degen-Chischagl-Vignogn, senza contriubuziuns cantunales e federalas. La primavera ha ei semussau a Vanescha, che la via ha pitu igl unviern/primavera, aschia eis ei stau da far dus canasters da lenna, per saver garantir ina via carrabla tochen a Vanescha, Vrin. Ina surfatscha da catram liquid havein fatg sil tschancun da Dartg-Cultira, Lumbrein. Rasada da crappa hai dau sin il tschancun Bargun-Alpetta, Suraua.

Jeu engraziel a tuttas/tuts per lur engaschi per l'agricultura!

Martin Sgier,
schef dil departament agricultura

Uffeci forestal Lumnezia

Igl onn 2024 ha igl uffeci forestal Lumnezia exequiu diversas lavurs enteifer ed ordeifer igl uaul sigl entir territori dalla vischnaunca. Igl ei vegniu focusau sil diever da lenna e sill'utilisaziun sfurzada. Las stempradas han caschunau diversas sbuadas egl entir revier forestal. Consequentamein ha ei dau plantas derschidas e vias d'uaul donnegiadadas. Grazia allas cundiziuns dall'aura favureivles per igl uaul ha ei dau negins donns pli gronds atras il bau scorsa.

Ils 17 da zercladur 2024 ha Robert Lang entschiet sia piazza da lavur sco selvicultur en in pensum da 80%. Robert Lang porta l'experientscha professiunala sco anteriur selvicultur ella Tiaratudestga. Egl uffeci forestal ei el responsabels per la biodiversitad, plantaziuns, tgira d'uaul privat, manteniment dils dutgs, cumbat da neofitas e per las mesiras da qualitat dalla cuntrada.

Robert Lang, selvicultur

Utilisaziun sfurzada

Ella primavera ein ils donns dalla neiv dil november 2023 e vegls ignivs dil bau-scora vegni eliminai. Da menziunar ein las utilisaziuns sfurzadas ellas parts Pleif, Vella, Zais e Bugneida, Cumbel e Vanescha, Vrin. Duront la stad ei in grond quantum da lenna vegnius transportaus cul helicopter sut Padrus, Peiden. Suentar che quel era curdaus en consequenza d'ina bova e riscava da caschunar ulteriurs donns.

Utilisaziun sfurzada sut Pleif, Vella

Vias d'uaul

Sper il manteniment dil survetsch tecnic ein era novs projects vegni inroduci. Aschia eis ei vegniu entschiet cun la sanaziun dalla via d'uaul a Seglias. Plinavon ha il project per l'avertura digl Uaul Zuord denter Surcasti e Silgin pudiu vegnir ransferi en la fasa da realisaziun. La terminaziun dils dus projects ei previ sin la fin digl onn 2025.

Ulteriuras lavurs digl uffeci da forestal

Ina gronda part dallas resursas persunalas ein curdadas en la planisaziun dil menaschi per ils proxims dudisch onns. En quei connex ein tut ils effectivs digl uaul vegni frequentai e lur basegns d'agir ein vegni valetai tenor la funcziun digl uaul. Per incumbensa digl uffeci d'uaul e prighels dalla natira ein las ovras da protecziun ed infrastrucutra forestala (specialmein las vias d'uauls) vegnidas examinadas e documentadas systematicamein. Supplementaramein gida igl uffeci forestal da controllar las neofitas cun cumbatter la darvena giganta, la rigera e la pertga d'aur.

R. Lang tier il cumbat encunter ina darvena giganta, Cumbel

Quen

Il quen 2024 dil departament forestal muossa las suandontas divergenzas en cumparegliaziun cul preventiv: Cun CHF 632'963.50 ein las expensas stadas per CHF 68'506.50 sut il preventiv, daferton ch'il recav cun CHF 450'685.15 ei staus per CHF 29'185.15 pli aults ch'il preventiv.

Perspectiva

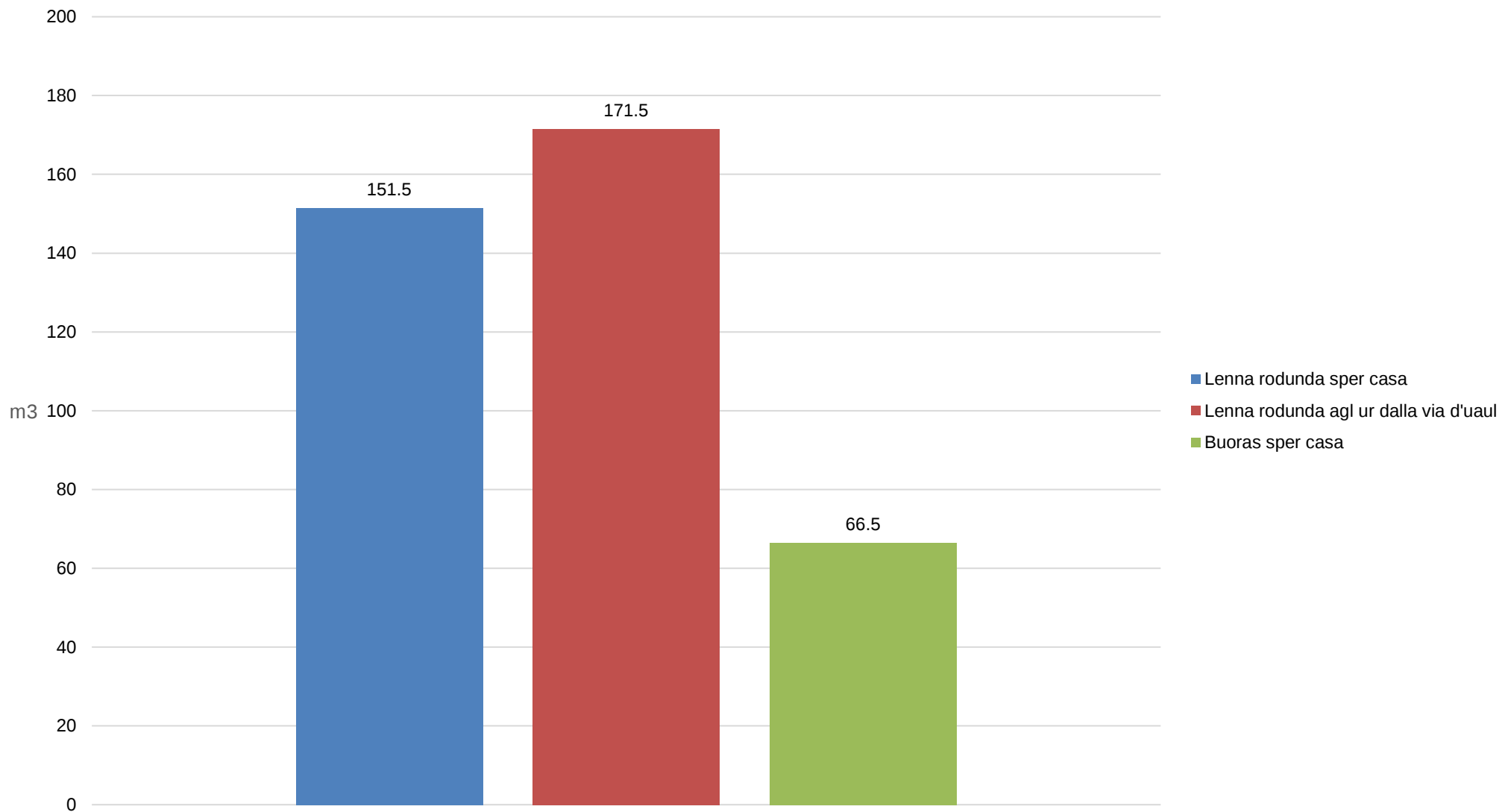
Per igl onn proxim ei vegniu fatg in program da lavur en collaboraziun cugl uffeci d'uaul e prighels dalla natira ed approbau dalla suprastanza communal. El center stat la garanzia persistente dallas funcziuns dils uauls atras la cultivaziun cuntinuanta dils uauls da protecziun e d'economia. Excepi restan ils reservats d'uaul naturals, en quels ch'ins astga far neginas intervenziuns ed ils process naturals astgan vegnir observai.

Dominik Möller, selvicultur

Cumbel

Empustaziuns da lenna 2024

Departament turissem / svilup d'economia

	Expensas	Entradas
Survesta taxas turisticas		
Taxas da hosps		780'324.45
Taxas turisticas		189'196.90
Total incasso		969'521.35
Contribuziuns a Surselva Turissem SA		
Taxas turisticas	189'196.90	
Taxas da hosps *)	344'188.30	
Total a Surselva Turissem SA	533'385.20	
Rendaquen vischnaunca		
Cumpra e reparatura maschinas ed uaffens	30'737.65	
Divers manteniments e material da diever	9'500.00	
Tariffa nulla (bus gratuit durant igl unviern)	109'117.95	20'000.00
Bus da skis, bus turistic, bus alpin	63'492.85	7'566.50
Premias assicuranza da caussas	9.284.50	
Survetschs da tiarzs e honorars da cussegladers externs	3'127.40	
Cuosts da planisaziun per preprojects	0.00	
Runal affons pigns	4'000.00	
Loipas	17'571.25	1'693.75
Controllas da pista	0.00	
Plazza da glatsch	77'863.75	140.00
Sendas da bike e da viandar	68'963.75	30'000.00
Purschidas Davos Munts	70'644.18	
Plaz da tennis	2'636.55	
Carta da hosps, events e projects proprietaris secundas habitaziuns	79'879.00	
Staziun cargar e-bikes	1'784.00	
Occurrenzas (Marcau Daniev, fiasta 1. d'uost)	13'763.75	2'760.00
Fundaziun da cultura Lumnezia	55'000.00	
Webcams	4'572.50	
Banderolas da reclama Valgronda e Peiden Bogn	800.00	1'320.00
Cuosts da persunal luvriers communals	188'767.50	
Contribuziuns ad instituziuns e commemoradis	8'973.85	
Contribuziun Open Air Lumnezia	32'430.00	
Sponsoring	27'835.75	
Amortisaziuns ordinarias	41'117.00	
Tscheins da locaziun e cuosts accessoris		44'548.65
Total vischnaunca	921'863.18	108'028.90
Resumaziun	1'455'248.38	1'077'550.25
Surpli cuosts vischnaunca		377'698.13

*) Tenor la nova cunvegna da prestaziun denter la vischnaunca Lumnezia e Surselva Turissem SA (en vigur dapi igl 1. da schaner 2021) munta la contribuziun dallas taxas da hosps a 42% ord las entradas annualas dallas taxas da hosps. Ei vegn mintgamai quintau giu tenor las entradas effectivas..

ENGRAZIAMENT

Per finir engraziein nus a vischinas e vischins pil sustegn e la confidanza che nus havein astgau guder el decuors digl onn vargau. In cordial engraziament admettein nus allas representantas ed als representants dils organs politics e dallas cumissiuns communalas per la buna collaboraziun en favur da nossa vischnaunca. En quei engraziament lein nus era includer las collaboraturas ed ils collaboraturs da noss'administraziun, las persunas d'instrucziun, ils selviculturs ed ils luvvers dil survetsch tecnic sco era las ulteriuras emploiadas ed ils ulteriurs emploiai da vischnaunca. Engraziar lein nus era a tut las uniuns che promovan cun lur activitads la cuminanza ed il spért cumineivel.

PROPOSTA

La suprastanza communal propona allas vischinas ed als vischins da prender enconuschientscha dil rapport annual e d'approbar il quen annual 2024.

Caplutta Sogn Murezi Valgronda/Cumbel

SUPRASTONZA COMMUNALA

Solèr Daniel, president communal, Morissen
Capeder Curdin, vicepresident, Cumbel
Caduff Gian, Cumbel
Cavegn Primus, Vella
Derungs Remo, Vignogn
Lorez Elisabeth, Surcasti
Sgier Martin, Lumbrein
Solèr Nathan, Lumbrein

CUMISSIUN DA QUEN E GESTIUN

Collenberg Ciril, president, Lumbrein
Caduff Gionin, Vattiz
Soller Kurt, Vella

CUMISSIUN DA BAGHEGIAR

Caduff Gian, Cumbel
Casanova Gian Peider, Vella
Cavegn Alexa, Vella

CUMISSIUN PER FATGS DA CATASTROFAS (STAB DIRECTIV COMMUNAL)

Solèr Daniel, president, Morissen
Caviezel Rino, Vella
Caviezel Silvana, Vella
Sgier Gabriel, Cumbel
Solèr Nathan, Lumbrein

CUMISSIUN DA PUMPIERS

Caviezel Rino, cumandant, Vella
Caduff Marcel, Morissen
Solèr Daniel, Morissen

CUSSEGL DA SCOLA

Lorez Elisabeth, presidenta, Surcasti
Capaul Nina, Lumbrein
Casanova Gion, Vignogn
Derungs Gian Reto, Vella
Schwyter Eveline, Vella

CUMISSIUN LAVUR DA GIUVENTETGNA ILANZ/GLION E LUMNEZIA

Lorez Elisabeth, presidenta, Surcasti
Collenberg Carla, Lumbrein
Hohl Michal Karin, Castrisch
Meier Goll Bernhard, Sagogn
Riedi Helen, Glion

CUMISSIUN DA GIUVENTETGNA LUMNEZIA

Lorez Elisabeth, presidenta, Surcasti
Blumenthal Giulio, Surcasti
Caduff Sarina, Cumbel
Collenberg Carla, Lumbrein
Weishaupt Chiara, Degen

ADMINISTRAZIUN COMMUNALA

Caviezel Silvana, canzlista, Vella (100%)
 Caduff Marcel, Morissen (20%)
 Caduff Rudolf, Cumbel (100%)
 Camenisch Anina, Glion (100%) (naven da 07-2024)
 Capaul Manuela, Degen (60%)
 Casanova Simona, Vignogn (emprendista)
 Cavegn Julia, Sagogn (40%) (tochen ils 05-2024)
 Collenberg Lenia, Morissen (50%) (tochen ils 03-2024)
 Collenberg Rita, Morissen (50%)
 Crivelli Selina, Degen (80%)
 Eichenberger Regula, Vella (70%)
 Pelican Nicole, Morissen (80%)
 Giger Patricia, Schluein (100%)
 Solèr Chiara, Lumbrein (emprendista)
 Veraguth Ursula, Degen (80%)
 Wolf Daniel, Vella (100%)

SURVETSCH TECNIC

Sgier Gabriel, menader, Cumbel (100%)

Luvriers communals

Arpagaus Remo, Cumbel (80%)
 Bundi Clau, Cumbel (100%)
 Bundi Ursin, Morissen (100%)
 Cajochen Lucas, Degen (100%)
 Caminada Franco, Lumbrein (100%)
 Capaul Leo, Lumbrein (100%) (tochen ils 04-2024)
 Carigiet Dumeni, Morissen (100%)
 Derungs Seppli, Camuns (100%)
 Rüegg Johann, Vella (100%)
 Tanno Werner, Vella (50%) (tochen ils 02-2024)

Survigiladers da serenera

Casanova Reto, Surcasti (25%)
 Casanova Ivo, Vignogn (100%)
 Caviezel Serafin, Vrin (15%)

Pedels da scola

Capaul Martin Giusep, Lumbrein (100%) (tochen ils 03-2024)
 Lemos Fernando, Vella (100%) (naven da 01-2024)
 Lemos Sandra, Vella (30%) (naven da 01-2024)
 Taboada Jorge, Vignogn (100%) (naven da 01-2024)
 Venzin Alfred, Vella (60%) (tochen ils 01-2024)
 Venzin Irene, Vella (70%) (tochen ils 01-2024)

Manischunzs bus turistic

Möll Urban, Vella
 Heisch Remo, Cumbel
 Liesch Wally, Vella

Persunas da schubergiar

Albin Ignaz, Uors
 Albin-Mustafic Esija (naven da 06-2024)
 Bundi Yvonne, Cumbel (tochen ils 12-2024)
 Collenberg Gerhard, Morissen (tochen ils 05-2024)
 Collenberg Ladina, Lumbrein (naven da 09-2024)
 Cavegn Corina, Vella (naven da 12-2024)
 Derungs Elisabeth, Vignogn
 Fonseca Ines, Vattiz
 Wolf Olivia, Vella

UFFECI FORESTAL

Möller Dominik, menader, Castrisch (100%)
 Lang Robert, selvicultur, Glion (80%)

SCOLAZIUN

Organisaziun da scola

Cabalzar Claudia, meinascola, Sumvitg (20%) (tochen ils 04-2024)
 De Girogi Nadine, direcziun, Vella (50%) (tochen ils 04-2024)
 Furer François, meinascola, Fläsch (60%) (naven da 03-2024)
 Derungs Jolanda, secretaria, Degen (50%)

Persunas d'instrucziun

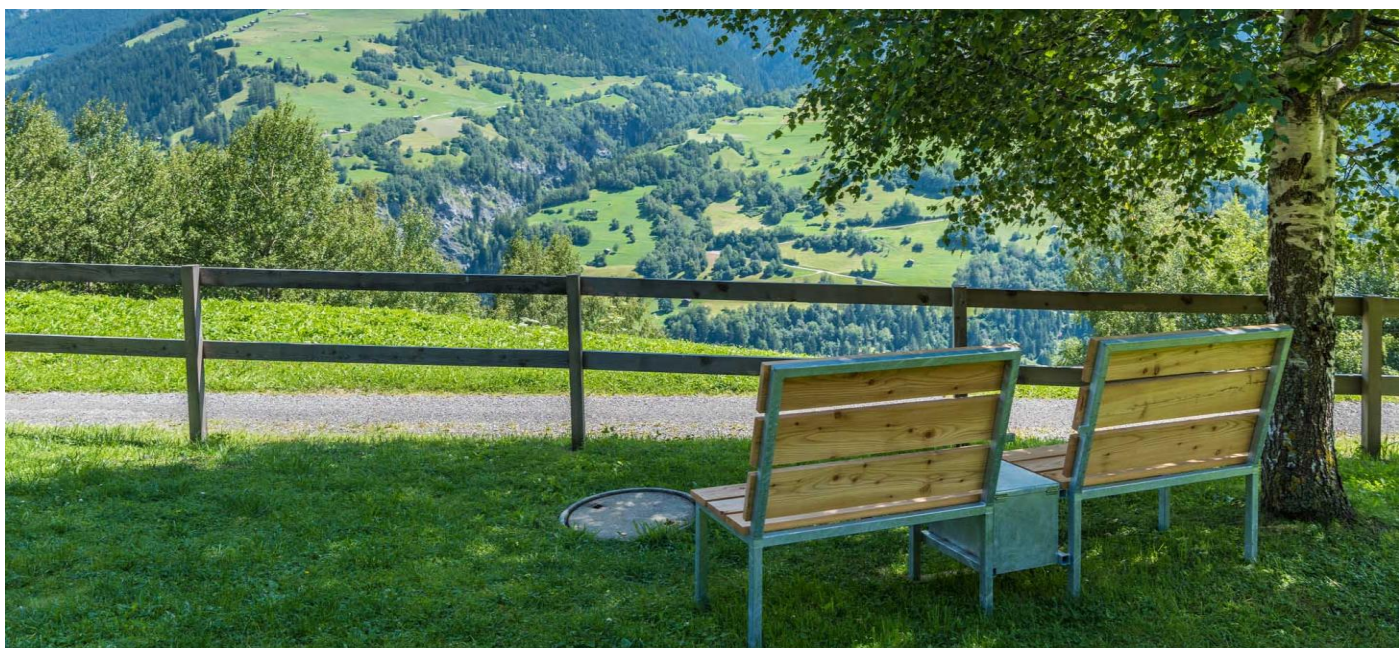
Albin Leander, Tersnaus (50%) (tochen ils 07-2024)
 Alig Irena, Vella (65%)
 Alig-Decurtins Rosvita, Vrin (65%)
 Arpagaus Nina, Luven (50%)
 Blumenthal Carli, Cumbel (95%) (tochen ils 07-2024)
 Cabalzar Pierina, Cumbel (95%)
 Cadalbert Iris, Sevgein (30%) (naven da 08-2024)
 Caderas Rahel, Ladir (90%)
 Caduff Armin, Cumbel (40%)
 Caduff Maria, Cumbel (90%)
 Calörtscher Seraina, Sumvitg (95%) (tochen ils 07-2024)
 Casanova Evelyn, Vrin, assistenta (45%)
 Derungs Irena, Vignogn (30%)
 Derungs Marina, Cumbel (40%)
 Gansner Luzia, Flond (85%)
 Halser Sonja, Glion (65%)
 Hermle Jan, Tersnaus (30%) (naven da 08-2024)
 Hirzel Severin, Falera (45%)
 Hosang Andriu, Breil (85%)
 Jakob Carmen, Uors (25%) (naven da 08-2024)
 Janka Livio, Trun (100%)
 Mazzone Katia, Malix (10%)
 Montalta Danica, Morissen (40%)
 Rothmund Petra, Trun (25%) (naven da 08-2024)
 Schmid Natascha, Glion (95%)
 Spescha Bianca, Laax (90%)
 Tönz Patrizia, Sagogn (25%)
 Tuor Svenia, Glion (100%) (naven da 08-2024)

BIBLIOTECA LUMNEZIA

Pensum tenor uras da lavur
Cavegn Petronella, menadra, Vella
Blumenthal Irena, Vella
Bundi Silvia, Morissen
Casanova Michelle, Vella
De Giorgi Barbara, Vella
Spescha Margreta, Vella

CANORTA LUMNEZIA

Gomes Couto Marianna, menadra, Cuera
Survigilanza canorta
Cadonau Jasmin, Flond (10%)
Hossli Lia Fadrina, Luven (7%)
Luzi Ursina, Vuorz (10%)
Solèr Fabiana, Vella (3%)

Plaun Rueun, Cumbel

Vischnaunca Lumnezia
Palis 32D
7144 Vella

Telefon 081 920 60 00

info@lumnezia.ch
www.lumnezia.ch